

130-asis TAAIS

Etikos kodeksas

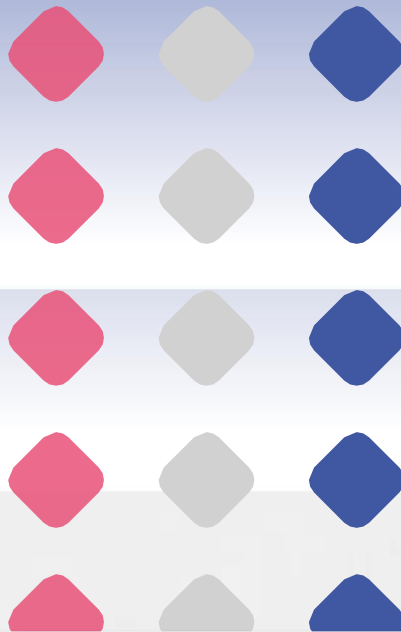

INTOSAI

INTOSAI standartai parengti
Tarptautinės aukščiausiųjų audito
institucijų organizacijos (INTOSAI)
kaip INTOSAI profesinių nutarimų
sistemos dalis. Daugiau
informacijos galima rasti adresu
www.issai.org

INTOSAI

INTOSAI 2019 m.

- 1) Anksčiau žinomas kaip 30-asis TAAIS.
- 2) Pirmoji versija patvirtinta 1998 m.
- 3) Dabartinė versija patvirtinta 2016 m.
- 4) Sukūrus INTOSAI profesinių nutarimų sistemą (IFPP), dokumentas pervadintas 130-uoju TAAIS ir 2019 m. atlikti redakciniai pakeitimai.

130-asis TAAIS yra skelbiamas visomis oficialiomis INTOSAI kalbomis: anglų, arabų, ispanų, prancūzų ir vokiečių.

IŽANGA

Etiškas elgesys yra labai svarbus aukščiausiųjų audito institucijų (AAI) reputacijai ir pasitikėjimui, kurį jos turi įkvėpti savo suinteresuotosioms šalims. Etikos kodeksas suteikia AAI ir jose dirbantiems darbuotojams vertybių ir principų, kuriais jie gali grįsti savo elgesį, rinkinį. Kadangi viešojo sektoriaus audito aplinka dažnai skiriasi nuo privačiojo sektoriaus, tarptautinei AAI bendruomenei reikalingas savas etikos kodeksas, apimantis papildomas rekomendacijas, kaip šias vertybes įtraukti į savo kasdienį darbą ir tam tikras situacijas.

Pirmasis Tarptautinės aukščiausiųjų audito institucijų organizacijos (INTOSAI) etikos kodeksas buvo priimtas 1998 m. XVI INTOSAI kongrese Montevidėjuje. 2013 m. birželio mėn. Stokholme vykusiame susitikime INTOSAI profesinių standartų komiteto iniciatyvinis komitetas nusprendė, kad būtina įvertinti, ar reikia peržiūrėti etikos kodeksą, kad būtų užtikrintas jo tinkamumas dabartinėje viešojo sektoriaus audito aplinkoje. Šiuo tikslu visos INTOSAI bendruomenės nuomonę buvo paprašyta pateikti atliekant internetinę apklausą. Kaip parodė rezultatai, INTOSAI bendruomenė manė, kad kodeksas turėtų būti persvarstytas, kad būtų naudingesnis aukščiausioms audito institucijoms ir labiau atitiktų dabartinius iššūkius. Didžioji dauguma atsakymų nurodė, kad kodekse turėtų būti pateiktos nuostatos dėl AAI, išsamesnės gairės ir gerosios patirties pavyzdžių.

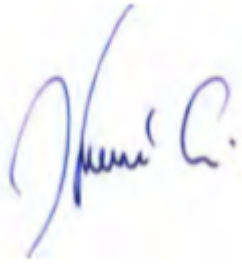
Įvykdę tinkamą procesą, nustatantį INTOSAI standartų peržiūros principus, įskaitant pateikimo svarstyti laikotarpį, per kurį visi INTOSAI nariai, partneriai ir suinteresuotosios šalys turėjo galimybę pareikšti savo nuomonę ir pateikti pakeitimų pasiūlymus, etikos kodeksas, koks jis skelbiamas šiame leidinyje, vienbalsiai priimtas 2016 m. gruodžio mėn. XXII INTOSAI kongrese Abu Dabyje.

Naująjį INTOSAI etikos kodeksą kūrė grupė, kurią sudarė Albanijos, Čilės, Vengrijos, Indonezijos, Kuveito, Meksikos, Namibijos, Nyderlandų, Naujosios Zelandijos, Lenkijos (komandos vadovas), Portugalijos, Pietų Afrikos, Jungtinės Karalystės, JAV AAI atstovai ir Tarptautinė buhalterijų etikos standartų valdyba (IESBA). Būdamas projekto vadovu, norėčiau jiems visiems nuoširdžiai padėkoti. Jei ne jų indėlis, įsitraukimas ir atsidavimas, kodeksas niekada nebūtų toks, koks yra dabar. Būtent jų idėjų ir pagarbos INTOSAI bendruomenės poreikiams dėka, išreikštų apklausoje ir pateikimo svarstyti laikotarpiu metu, mes priėmėme naują požiūrį į kodeksą ir jo struktūrą.

Pagrindinis skirtumas tarp naujosios ir 1998 m. kodekso versijos yra pridėtos AAI ir atskiro darbuotojo (tiek auditoriaus, tiek ne auditoriaus) perspektyvos, kuriomis siekiama nustatyti ir pabrėžti AAI atsakomybę už etiką. AAI vaidina svarbų vaidmenį kuriant etišką organizacijos kultūrą, kad jų darbuotojai neliktų vieni su

etikos dilemomis – tam skritas atskiras skyrius „Bendroji aukščiausiųjų audito institucijų atsakomybė“. Peržiūrėtame dokumente taip pat aiškiai atskirti reikalavimai ir taikymo gairės bei atskirai apibrėžta kiekviena pagrindinė etikos vertė. Kita naujovė yra dokumento struktūra, kai etikos reikalavimai yra išvardyti atskirai AAI ir jų darbuotojams.

Tikiuosi, kad naujo požiūrio dėka, INTOSAI etikos kodeksas bus naudingas tiek AAI kaip organizacijoms, tiek jų darbuotojams ir kad jie galės geriau reaguoti į dabartinius vaslybinio audito aplinkos iššūkius.

Jacek Jezierski,

30-ojo TAAIS peržiūros grupės pirmininkas

Najwyższa Izba Kontroli – Lenkijos aukščiausioji audito institucija

TURINYS

1. PREAMBULĖ	6
2. BENDRASIS POŽIŪRIS Į ETIŠKĄ ELGESĮ	8
Pagrindinės etikos vertybės	8
Rizika ir kontrolės priemonės	9
3. BENDROJI AUKŠČIAUSIŲJŲ AUDITO INSTITUCIJŲ ATSAKOMYBĖ	10
Etikos kodeksas	11
Vadovybė	11
Etikos gairės	12
Etikos valdymas ir stebėseną	12
4. PAGRINDINĖS ETIKOS VERTYBĖS	14
• Sąžiningumas	14
• Nepriklausomumas ir objektyvumas	16
• Kompetencija	21
• Profesionalus elgesys	24
• Konfidencialumas ir skaidrumas	26

- 1) Aukščiausiosioms audito institucijoms (AAI) keliami dideli lūkesčiai ir jos turi užsitarnauti suinteresuotųjų šalių (piliečių, įstatymų leidžiamosios valdžios institucijų, vykdomosios valdžios institucijų, audituojamų subjektų ir kt.) pasitikėjimą. Dėl šios priežasties AAI turi veikti kaip pavyzdinės organizacijos bei įkvėpti pasitikėjimo ir patikimumo jausmą. Kadangi etiškas elgesys yra esminis komponentas kuriant ir išlaikant reikalingą pasitikėjimą ir reputaciją, etikos kodeksas yra būtina AAI veiklos sąlyga.
- 2) 130-ajame TAAIS „Etikos kodeksas“ (toliau – kodeksas) AAI ir jų darbuotojams siekiama nurodyti vertybes ir principus, kuriais turi būti grindžiamas jų elgesys. Be to, specifinės viešojo sektoriaus audito aplinkos (kuri dažnai skiriasi nuo privataus sektoriaus audito aplinkos) egzistavimo pripažinimas suteikia papildomų gairių, kaip įdiegti šias vertybes į kasdienį AAI darbą ir konkrečias situacijas.
- 3) Kodeksas yra skirtas visiems, tiems, kurie dirba AAI arba dirba jos vardu. Tai apima AAI vadovą, narius (kolegialių modelių atveju), vykdomąją vadovybę ir visus asmenis, tiesiogiai įdarbintus AAI arba dirbančius pagal sutartis ir vykdančius veiklą jos vardu. Kodeksas taip pat taikomas AAI valdymo struktūrai priklausantiems asmenims. Visi šie asmenys, toliau vadinami darbuotojais, turi laikytis nurodytų vertybių savo profesinėje veikloje ir, jeigu taikytina, privačiame gyvenime.
- 4) Etiškam darbuotojų elgesiui taip pat turi įtakos aplinka, kurioje jie dirba. Atitinkamai, kodekse yra apsvarstyta AAI atsakomybė skatinant ir užtikrinant etiką ir etikos vertybes kiekvienu organizacijos ir jos veiklos aspektu.
- 5) Kodekse yra pateiktas bendrasis požiūris į etišką elgesį, AAI bendrosios atsakomybės aprašymas bei nurodytos penkios pagrindinės vertybės, kuriomis yra grindžiamas etiškas elgesys.

AAI bendrosios atsakomybės ir vertybių aprašymai apima:

- a) reikalavimus, kurių turi laikytis AAI ir jų darbuotojai;
  - b) taikymo gaires, skirtas padėti AAI ir jų personalui įvykdyti reikalavimus – tai apima reikalavimų prasmę, pagrindines sąvokas, siūlomas reikalavimų įgyvendinimo procedūras ir geros praktikos pavyzdžius.
- 6) Joks kodeksas negali numatyti visų etikos aplinkybių, kurios susidaro praktikoje. Atitinkamai, kodeksas yra parengtas principų lygmeniu. AAI ir jų darbuotojai turėtų taikyti profesinį sprendimą tomis aplinkybėmis, su kuriomis jie susiduria, ir laikytis atitinkamų reikalavimų, nustatytų šiame kodekse.
- 7) Siekiant atsižvelgti į kultūrinę bei teisinių ir socialinių sistemų įvairovę (pavyzdžiui, specialiąsias taisykles, taikomas teismo pobūdžio AAI), kiekviena AAI yra skatinama parengti ar pasitvirtinti etikos kodeksą bei jo įgyvendinimui skirtą atitinkamą etikos kontrolės sistemą. Šis kodeksas turi būti naudojamas kaip pagrindas parengti AAI kodeksus, kurie turėtų būti ne mažiau griežti nei INTOSAI kodeksas.

PAGRINDINĖS ETIKOS VERTYBĖS

- 8) Taikant šį kodeksą:
- a) etikos vertybės – tai sąvokos to, kas yra svarbu, ir todėl jomis turėtų vadovautis AAI ir jų darbuotojai, priimdami sprendimus;
  - b) etikos principai nurodo, kaip etikos vertybės turėtų būti įgyvendinamos praktiškai ir, atitinkamai, koks turėtų būti deramas elgesys.
- 9) Šis kodeksas remiasi penkiomis pagrindinėmis vertybėmis. Toliau išvardytos šios vertybės ir atitinkami apibendrinti pagrindiniai principai:
- a) sąžiningumas – veikti sąžiningai, patikimai, geranoriškai ir atsižvelgiant į visuomenės interesus;
  - b) nepriklausomumas ir objektyvumas – auditoriai turi nepriklausyti nuo aplinkybių ar įtakos, kuri galėtų pakenkti arba vertinama kaip kenkianti profesiniam sprendimui, bei veikti nešališkai ir objektyviai;
  - c) kompetencija – įgyti ir išlaikyti žinias ir įgūdžius, tinkamus vykdomoms funkcijoms, ir veikti laikantis galiojančių standartų bei atsakingai;
  - d) profesionalus elgesys – laikytis galiojančių įstatymų, teisės aktų ir konvencijų bei vengti bet kokio elgesio, kuris galėtų diskredituoti;
  - e) konfidencialumas ir skaidrumas – tinkamai apsaugoti informaciją, derinant šį poreikį su skaidrumo ir atskaitomybės reikalavimais.

RIZIKA IR KONTROLĖS PRIEMONĖS

- 10) Rizikos veiksnių skaičius dažnai gali turėti įtakos nurodytų vertybių nesilaikymo rizikai (dažnai taip pat vadinamai „grėsmėmis“ arba „pažeidžiamumu“). Šie veiksniai apima (neapsiribojant):
- a) politinę įtaką ir išorės spaudimą, kylantį iš audituojamo subjekto ar kitų šalių pusės;
  - b) asmeninius interesus;
  - c) netinkamą šališkumą, kylantį iš ankstesnių AAI arba AAI darbuotojų sprendimų;
  - d) audituojamų subjektų ar kitų šalių interesų gynimą;
  - e) ilgai trunkančius arba artimus santykius.

Ši rizika gali būti reali arba numatoma.

- 11) Nustačius riziką, kuri kelia grėsmę kuriai nors iš penkių pagrindinių vertybių, turi būti įvertinta tokių grėsmių svarba ir naudojamos atitinkamos kontrolės priemonės (taip pat dažnai vadinamos „apsaugos priemonėmis“) siekiant sumažinti neetiško elgesio riziką iki priimtino lygio. Šios kontrolės priemonės gali būti įdiegtos laikantis įstatymų ar teisės aktų reikalavimų arba AAI iniciatyva.

12. REIKALAVIMAI

- a) AAI turi pasitvirtinti ir įgyvendinti šį standartą atitinkantį etikos kodeksą ir jį viešai paskelbti.
- b) AAI turi pabrėžti etikos svarbą ir skatinti etišką kultūrą organizacijoje.
- c) AAI vadovybė turi rodyti pavyzdį savo elgesiu, nuosekliai laikydamasi etikos vertybių savo veikloje.
- d) AAI turi reikalauti, kad visi jos darbuotojai savo veikloje visada laikytųsi vertybių ir principų, nurodytų etikos kodekse, ir pateikti gaires bei padėti suprasti šias vertybes. AAI turi reikalauti, kad bet kuri susitariančioji šalis, su kuria AAI sudaro sutartį darbui atlikti AAI vardu, įsipareigotų laikytis AAI etikos reikalavimų.
- e) AAI turi įdiegti etikos kontrolės sistemą, skirtą identifikuoti ir analizuoti etikos rizikas ir jas sušvelninti, remti etišką elgesį ir spręsti visus etikos vertybių pažeidimus, įskaitant apsaugą tų asmenų, kurie praneša apie įtariamus pažeidimus.
- f) AAI turi nustatyti procedūras, skirtas spręsti prieštaravimus, kylančius tarp jos etikos reikalavimų ir profesinių organizacijų, kurių nariais gali būti AAI darbuotojai, standartų.

TAIKYMO GAIRĖS

- 13) Siekdama skatinti ir apsaugoti etiką kiekvienu organizacijos ir jos veiklos aspektu, AAI turi įdiegti etikos kontrolės sistemą, kuri apimtų atitinkamas konkrečias strategijas, politikas ir procedūras, skirtas nukreipti, valdyti ir kontroliuoti etišką elgesį. Ši etikos kontrolės sistema gali būti sukurta kaip atskiras kontrolės priemonių rinkinys arba gali būti integruota į AAI bendrąją vidaus kontrolės sistemą.

- 14) Pagrindiniai etikos kontrolės sistemos komponentai yra: etikos kodeksas, vadovavimas ir pavyzdinis vadovybės elgesys, etikos gairės, etikos valdymas ir stebėseną.

ETIKOS KODEKSAS

- 15) Etikos arba elgesio kodeksas nustato etikos vertybes ir principus bei AAI lūkesčius dėl jos darbuotojų elgesio, todėl toks kodeksas nukreipia individualų elgesį reikiama linkme. Labai svarbu, kad AAI kodeksas palaikytų aplinkos, palankios elgesiui, suderinamą su šio standarto vertybėmis ir principais, kūrimą. Tai apima supratimą, kad AAI kodekso reikalavimų laikymasis reiškia bendros idėjos, o ne tik kodekso reikalavimų laikymąsi, ugdymą.
- 16) Kiekviena AAI turi parengti savo kodeksą, politikas ir procedūras, atsižvelgdama į savo kultūrą bei teisinę ir socialinę sistemas. Kodekso išsamumo lygis nustatomas atsižvelgiant į kontekstą ir organizacinę kultūrą. AAI etikos kodeksas gali būti parengtas įvairių formų arba formatų. Svarstylini elementai yra šie: teiginiai apie vertybes, kurios formuoja elgesį, su jomis susijusio numatomo elgesio aprašymas, konkretūs etinių dilemų ir jautrių situacijų pavyzdžiai, etikos konfliktų sprendimas, informavimo apie įtariamus pažeidimus procedūros, bei nuostatos, susijusios su netinkamo elgesio problemų sprendimu.
- 17) Darbuotojai būna labiau linkę laikytis kodekso, kuris yra visa apimantis ir skaidrus.

VADOVYBĖ

- 18) Etiškos kultūros kūrimas organizacijoje prasideda nuo jos vadovybės. Vadovybė turi demonstruoti elgesio pavydį „iš viršaus“:
- nustatydamą etikos laikymąsi kaip aiškų prioritetą;
  - stiprindama šį prioritetą aiškiais, nuosekliais ir reguliariais pranešimais;
  - įgyvendindama strategijas, politikas ir procedūras, skirtas skatinti etiką;
  - rodydamą pavyzdį savo elgesiu;
  - išlaikydama aukštus profesionalumo, atskaitomybės ir skaidrumos standartus sprendimų priėmimo procese;
  - skatindama atvirą abipusio mokymosi aplinką, kurioje gali būti iškelti ir aptarti sudėtingi ir opūs klausimai;

- g) kurdama aplinką, kurioje su darbuotojais būtų sąžiningai elgiamasi ir tai skatintų gerus kolegų santykius;
- h) pripažindama gerą etišką elgesį ir sprendama netinkamo elgesio problemas;
- i) užtikrindama, kad etikos reikalavimai, politikos ir procedūros būtų taikomos nuosekliai ir teisingai.

ETIKOS GAIRĖS

- 19) Aiškus komunikavimas yra būtinas, siekiant padidinti darbuotojų informuotumą ir supratimą apie etikos kodeksą. Tai gali apimti darbuotojų švietimą apie AAI vertybių puoselėjimą ir etikos dilemų sprendimą organizuojant seminarus ir mokymus, įsitraukiant vadovybei, taip pat per etikos temų ir gerosios patirties sklaidą.
- 20) Nors už etišką elgesį visų pirma yra atsakingi darbuotojai, AAI gali palaikyti savo darbuotojus nurodydama patarėjams etikos klausimais (kai kuriais atvejais tai gali būti etikos komitetai, sąžiningumo koordinatoriai, etikos pareigūnai arba konsultantai) teikti patarimus konkrečiais klausimais. Konfidencialumas ir nustatytas tinkamas procesas yra svarbiausi tokios veiksmingos pagalbos elementai.

ETIKOS VALDYMAS IR STEBĖSENA

- 21) Etikos įtraukimas į kasdienį valdymą yra būtinas siekiant stiprinti organizacijos vertybes. Tai apima etikos, kaip vieno iš įdarbinimo, veiklos vertinimo ir profesinio tobulėjimo kriterijų, pripažinimą. Tai taip pat reikalauja gero etiško elgesio pripažinimo ir apsaugos priemonių taikymo tam tikrai rizikai, pavyzdžiui, susijusiai su interesų konfliktais ar konfidencialumo klausimais.
- 22) Stebėsenos kontrolės priemonės padeda AAI mažinti su etika susijusią riziką. AAI gali taikyti šias stebėsenos kontrolės priemones:
  - a) interesų, dovanų ir svetingumo veiksmų stebėsenos registų pildymas;
  - b) savęs vertinimas; vidaus ir išorės peržiūros, kurie gali būti reguliariai naudojami kaip stebėsenos priemonė, siekiant nustatyti ir išanalizuoti pažeidžiamas sritis bei rekomenduoti priemones etiško valdymo tobulinimui ir (arba) naudojami kaip įprasta priemonė, skirta užtikrinti atskaitomybę. Atliekant vertinimus, turi būti atsižvelgta į tai, kad daugelis etikos reikalavimų yra susiję su negriežtomis kontrolės priemonėmis, kurios reikalauja konkrečių

vertinimo metodų naudojimo. Tokių vertinimų priemonės apima IntoSAINT¹, tarpusavio vertinimo gaires, apklausas, interviu ir grįžtamojo ryšio klausimynus;

- c) etiško elgesio pažeidimų sprendimo ir informavimo apie pažeidimus politikos nustatymas ir įgyvendinimas – ši priemonė apima informavimo apie pažeidimus procedūras ir savalaikį tinkamą reagavimą, tyrimą bei sankcijų taikymą.
- 23) Informacija, surinkta atliekant aprašytas procedūras, gali būti naudojama reguliariai vertinti, atnaujinti ir tobulinti etikos politiką. AAI gali informuoti atitinkamas suinteresuotąsias šalis apie tokius vertinimus (pavyzdžiui, savo metinėje veiklos ataskaitoje).

---

¹IntoSAINT – tai speciali INTOSAI nariams parengta savęs vertinimo priemonė, skirta įvertinti sąžiningumo pažeidžiamumo sritis ir kontrolės priemones.

SAŽININGUMAS

24. Reikalavimai AAI lygmeniu

- a) AAI turi pabrėžti, demonstruoti, remti ir skatinti sąžiningumą.
- b) AAI turi užtikrinti, kad vidaus aplinka būtų palanki darbuotojams įspėti apie etikos pažeidimus.
- c) AAI turi laiku ir tinkamai reaguoti į sąžiningumo reikalavimų pažeidimus.

25. Reikalavimai AAI lygmeniu

- a) AAI vadovybė turi rodyti pavyzdį savo elgesiu.
- b) AAI darbuotojai turi rodyti gerą pavyzdį ir elgtis sąžiningai, patikimai, geranoriškai bei vadovaudamiesi visuomenės interesais. Atlikdami darbus, jie turi išlikti patikimi. Jie turi laikytis organizacijos nustatytų politikų ir standartų.
- c) AAI darbuotojai turi vykdyti savo pareigas ir naudotis jiems suteiktais įgaliojimais, informacija ir ištekliais tik siekdami visuomeninės naudos. Jie negali naudotis savo pareigomis siekdami gauti privilegijų ar asmeninės naudos sau arba trečiosioms šalims.
- d) AAI darbuotojai turi žinot apie sąžiningumo silpnąsias vietas ir būdus, skirtus jas sumažinti, bei atitinkamai veikti.

TAIKYMO GAIRĖS

TAIKYMO GAIRĖS AAI LYGMENIU

- 26) Skatindama sąžiningumą, AAI įgyvendina ir palaiko etikos kontrolės sistemą, sudarytą iš gerai subalansuoto priemonių bei kontrolės priemonių rinkinio. Šio standarto skyriuje „Bendroji aukščiausiųjų audito institucijų atsakomybė“ yra aprašyti pagrindiniai komponentai, kurie yra aktualūs AAI organizacijos lygmeniu.

TAIKYMO GAIRĖS AAI DARBUOTOJŲ LYGMENIU

- 27) Siekiant išlaikyti visuomenės pasitikėjimą, tikimasi, kad AAI darbuotojai elgsis nepriekaištingai ir nedalyvaus jokiaje netinkamoje veikloje.

» SAŽINGUMO PAŽEIDŽIAMUMAS

- 28) Individualiu lygmeniu, atsakingi darbuotojai turi žinoti apie aplinkybes, kurios gali lemti jų sąžiningumo pažeidžiamumą, susijusį su darbu AAI ir viešojo sektoriaus aplinkoje, ir vengti tokių aplinkybių ar atitinkamai jas atskleisti. Šios aplinkybės gali būti susijusios su:
- a) asmeniniais, finansiniais ar kitokiais interesais arba santykiais, kurie gali prieštarauti AAI interesams;
  - b) dovanų ar atsidėkojimo priėmimu;
  - c) piktnaudžiavimu įgaliojimais siekiant asmeninės naudos;
  - d) dalyvavimu politinėje veikloje, spaudimo grupėse, lobizmo veikloje ir t.t.;
  - e) galimybe susipažinti su jautria ir (arba) konfidencialia informacija;
  - f) galimybe gauti ir naudoti vertingus AAI išteklius.
- 29) Aplinkybės, susijusios su privačiu AAI darbuotojų gyvenimu, taip pat gali kelti grėsmę jų sąžiningumui, pavyzdžiui, jų pačių finansinei padėčiai ar asmeninims santykiams.

Darbuotojų atsakomybė už AAI sąžiningumą

- 30) Darbuotojai turi susipažinti su AAI politikomis, reglamentais ir taisyklėmis, susijusiomis su sąžiningumu, ir yra atsakingi jas palaikyti bei jų laikytis. AAI politikų, nuostatų ir taisyklių laikymasis neturi būti vien ne tik formalus procesas – turi būti atsižvelgta ir į šių politikų, reglamentų bei taisyklių tikslus.

- 31) Darbuotojai turi žinoti, su kuo jie gali pasikonsultuoti sąžiningumo klausimais, pavyzdžiui, į ką jie gali kreiptis dėl patarimų arba kam gali pranešti apie savo susirūpinimą ar sąžiningumo pažeidimų įtarimus.
- 32) Siekiant užtikrinti sąžiningumo kontrolės priemonių galiojimą, svarbu, kad AAI vadovybė ir darbuotojai dalyvautų reguliariuose mokymuose, susitikimuose ir renginiuose, skirtuose skatinti sąžiningumo kultūrą ir informuoti apie naujas rizikas ar konkrečius atvejus.
- 33) Jeigu darbuotojai jaučia, kad AAI egzistuoja sąžiningumo kontrolės trūkumų, jie turi į tai atkreipti patarėjų etikos klausimais arba AAI vadovybės dėmesį.

NEPRIKLAUSOMUMAS IR OBJEKTYVUMAS

34. Reikalavimai AAI lygmeniu

- a) AAI turi būti nepriklausoma savo statuso, įgaliojimų, ataskaitų ir valdymo autonomijos atžvilgiu. AAI suteikiama visiška veiksmų laisvė vykdant savo funkcijas. Šis nepriklausomumas turi būti nustatytas įdiegiant tinkamą ir veiksmingą konstitucinę, teisinę bei reguliavimo sistemą. AAI turi suformuoti politikas, taikomas jos nepriklausomam ir objektyviam funkcionavimui.
- b) AAI turi įdiegti sistemą, kuri leistų nustatyti dideles grėsmes nepriklausomumui ir objektyvumui bei taikyti šių grėsmių mažinimui skirtas kontrolės priemones, taip pat pateikti darbuotojams atitinkamas gaires ir kryptis šioje srityje.
- c) AAI turi pasitvirtinti politikas, skirtas užtikrinti, kad auditus atliekantys darbuotojai, ypač aukštesnes pareigas užimantys darbuotojai, neužmegztų santykių su audituojamais subjektais, kurie galėtų kelti riziką jų nepriklausomumui ir objektyvumui.
- d) AAI neturi teikti konsultavimo ar ne audito paslaugų audituojamam subjektui, jeigu tokios paslaugos numato valdymo atsakomybę.

35. Reikalavimai AAI darbuotojų lygmeniu

a) AAI darbuotojai turi vengti grėsmių nepriklausomumui ir objektyvumui, realių ar numatomų, kurios kyla iš politinio šališkumo, dalyvavimo valdyme, savikontrolės, finansinių ar kitų asmeninių interesų, arba santykių su kitais asmenimis ar netinkamos kitų asmenų įtakos. Šiam tikslui AAI darbuotojai turi:

- I. išlikti nepriklausomi nuo politinės įtakos ir išlikti politiškai nešališki;
- II. nedalyvauti audituojamo subjekto vadovybės sprendimų priėmimo procese;
- III. neaudituoti savo darbo;
- IV. vengti audituojamų subjektų, kuriuose jie neseniai dirbo, jeigu nenaudojamos atitinkamos apsaugos priemonės;
- V. vengti aplinkybių, kai asmeniniai interesai galėtų paveikti sprendimų priėmimą;
- VI. vengti aplinkybių, kai santykiai su audituojamo ar kitų subjektų vadovybe ar darbuotojais galėtų paveikti sprendimų priėmimą;
- VII. atsisakyti dovanų, padėkų arba preferencinio elgesio, kuris galėtų paveikti nepriklausomumą ir objektyvumą.

b) AAI darbuotojai turi identifikuoti galimas grėsmes ir situacijas, kuriose gali būti pakenkta jų nepriklausomumui ir objektyvumui.

c) AAI darbuotojai privalo informuoti vadovybę apie visus iki šiol egzistavusius atitinkamus santykius ir situacijas, kurios gali kelti grėsmę jų nepriklausomumui ar objektyvumui.

TAIKYMO GAIRĖS

36) Nepriklausomumas apima faktinį ir regimąjį nepriklausomumą. Faktinis nepriklausomumas yra situacija, kai asmenys gali vykdyti veiklą neveikiami santykių, kurie galėtų turėti įtakos ir pakenkti profesiniam sprendimui, gali veikti principingai bei išlaikyti objektyvumą ir profesinį skepticizmą. Regimasis nepriklausomumas – tai atvejis, kai nėra aplinkybių, galinčių priversti protingą ir informuotą trečiąją šalį, turinčią reikiamos informacijos, pagrįstai suabejoti auditoriaus (-ių) sąžiningumu, objektyvumu ar jo (jų) profesiniu skepticizmu arba nuspręsti, kad auditorius (-iai) yra susikompromitavęs (-ę).

- 37) Objektyvumas – tai požiūris, kuriuo vadovaudamiesi asmenys sugeba veikti nešališkai ir objektyviai bei pristatyti ar vertinti dalykus remdamiesi faktais, o ne jausmais ir interesais, nepatikėdami sprendimo kitiems.

TAIKYMO GAIRĖS AAI LYGMENIU

- 38) Pagrindiniai AAI nepriklausomumo principai yra aprašyti 10-ajame INTOSAI-P „Meksiko deklaracija dėl AAI nepriklausomumo“.

- 39) Kalbant apie etikos kontrolės sistemą, paminėtą šio standarto skyriuje „Bendroji aukščiausiųjų audito institucijų atsakomybė“, svarbu tai, kad AAI yra atsakinga už su nepriklausomumu ir objektyvumu susijusių kontrolės priemonių įgyvendinimą. Tokių priemonių pavyzdžiai yra:

- a) interesų bei interesų konfliktų deklaracijos, siekiant padėti nustatyti ir sumažinti grėsmes nepriklausomumui;
  - b) priemonės, padedančios aukštesnes pareigas užimantiems darbuotojams prižiūrėti ir peržiūrėti darbą pagal profesinius kriterijus, skirtus eliminuoti išorės veiksnius, kurie galėtų turėti įtakos AAI ir jos darbuotojų nepriklausomumui ar objektyvumui;
  - c) nuostatos, kaip elgtis tais atvejais, kai AAI turi pareigą teikti ne audito paslaugas audituojamam subjektui arba paslaugas, susijusias su audituojamomis sritimis, pavyzdžiui, viešaisiais pirkimais;
  - d) politikos ir procedūros, skirtos spręsti grėsmių klausimus, pavyzdžiui, pašalinant interesų konfliktą turintį asmenį iš audito grupės arba peržiūrint visus reikšmingus sprendimus, kuriuos priėmė toks asmuo dirbdamas audito grupėje;
  - e) politikos ir procedūros, skirtos identifikuoti ir spręsti situacijas, kai audito grupės narys neseniai buvo audituojamo subjekto darbuotojas arba atliko tos pačios audito srities auditą, dirbdamas kitoje organizacijoje;
  - f) periodiškos darbuotojų rotacijos politika arba lygiavertės priemonės, kai rotacija nėra įmanoma;
  - g) aplinkos sukūrimas, kurioje objektyviam profesiniam sprendimui neturėtų įtakos ankstesni AAI atlikti darbai.
- 40) Vykdydama savo įgaliojimus, AAI gali negalėti atsisakyti pradėti arba tęsti auditą. Jeigu jokiais kontrolės priemonėmis neįmanoma veiksmingai eliminuoti ar sumažinti grėsmių nepriklausomumui ar objektyvumui iki priimtino lygio, AAI vadovybė gali apsvarstyti galimybę pranešti apie kylančias grėsmes.

TAIKYMO GAIRĖS AAI DARBUOTOJŲ LYGMENIU

- 41) Toliau yra aprašytos įprastos situacijos, kuriose gali kilti grėsmių nepriklausomumui ir objektyvumui.
- 42) AAI ir jų darbuotojai turi žinoti, kad šių grėsmių svarba turi būti įvertinta kiekvienu konkrečiu atveju. Sprendimas turi būti priimamas atsižvelgiant į AAI sistemą, konkretias atvejo aplinkybes, galimas pasekmes bei užtikrinant suderinamumą su vertybėmis ir principais, kuriems kyla pavojus.

» POLITINIS NEUTRALUMAS

- 43) Nepaisant taikomų organizacinių apsaugos priemonių, skirtų sumažinti politinį spaudimą, AAI vadovybė ir darbuotojai yra atsakingi identifikuoti situacijas, kuriose asmeninės politinės pažiūros gali pakenkti jų nepriklausomumui ar objektyvumui ar kuriose jų politinės pažiūros ir veiklos gali sukelti pavojų AAI reputacijai ir pasitikėjimui organizacijos darbu.
- 44) Dalyvavimas politinėje veikloje gali turėti įtakos AAI vadovybės ar darbuotojų gebėjimui nešališkai atlikti savo pareigas. Net tais atvejais, kai jiems leidžiama būti susijusiems su tokia veikla ir joje dalyvauti, vadovybė ir darbuotojai turi žinoti, kad minėtos situacijos gali lemti profesinius konfliktus. Regimasis nepriklausomumas yra toks pat svarbus, kaip ir faktinis nepriklausomumas – dalyvavimas viešojoje politinėje veikloje, viešas politinių pažiūrų išreiškimas ar kandidatavimas į valstybines pareigas gali būti suinteresuotųjų šalių suvokiamas kaip turintis įtakos AAI gebėjimui formuoti nešališkus sprendimus.

» DALYVAVIMAS AUDITUOJAMO SUBJEKTO VALDYME

- 45) Valdymo atsakomybė apima vadovavimą subjektui, subjekto valdymą ir kontroliavimą, įskaitant sprendimų priėmimą žmogiškųjų, finansinių, fizinių ir nematerialiųjų išteklių įsigijimo, gavimo ir kontrolės klausimais. Šias pareigas turi atlikti tik audituojamojo subjekto vadovybė. Toliau yra pateikiami aplinkybių, susijusių su audituojamojo subjekto valdymu, pavyzdžiai, kurie gali trukdyti AAI darbuotojų nepriklausomumui ir objektyvumui:
  - a) audito grupės narys, kuris yra arba neseniai buvo audituojamojo subjekto pagrindinis arba vyresnysis vadovas;
  - b) AAI darbuotojas, kuris yra arba teise turintis audituojamojo subjekto valdymo komiteto narys arba direktorių tarybos narys, galintis priimti politinius sprendimus, turinčius įtakos subjekto programų ateities kryptiai ir funkcionavimui, subjekto darbuotojų kontrolei, politikos kūrimui ir

patvirtinimui, leidimams atlikti subjekto operacijas ar vykdyti subjekto turto priežiūrą;

- c) AAI darbuotojas, rekomenduojantis konkretų asmenį į konkrečias pareigas, kurios yra labai svarbios audituojamam subjektui arba kitaip lemiantis vadovybės sprendimą pasirenkant kandidatą;
- d) AAI darbuotojas, kuris rengia audituojamojo subjekto korekcinį veiksmų planą, skirtą pašalinti audito metu nustatytus trūkumus.

» **SAVO DARBO AUDITAVIMAS**

- 46) Aplinkybės, susijusios su darbuotojų ankstesniu darbu, kurios gali pakenkti jų nepriklausomumui ar objektyvumui, tarp kitų dalykų, apima:
  - a) asmeninį dalyvavimą konkrečioje veikloje, kuri tampa audito objektu;
  - b) situacijas, kuomet darbuotojas neseniai dirbo audituojamame subjekte;
  - c) situacijas, kai neseniai buvo audituojama ta pati audito sritis darbuotojui dirbant kitoje audito organizacijoje.

» **ASMENINIAI INTERESAI**

- 47) Aplinkybių, kai asmeniniai interesai gali pakenkti darbuotojų nepriklausomumui ir objektyvumui, pavyzdžiai yra:
  - a) derėjimasis dėl įdarbinimo su audituojamu ar kitu subjektu, su kuriuo AAI turi sutartinių ar kitų ryšių;
  - b) situacija, kai asmuo yra atsakingas už audito užduotis ar nuomones, kurių rezultatai gali turėti įtakos to asmens finansiniams ar kitiems interesams;
  - c) dalyvavimas išorės versle ar kitoje ne audito veikloje, susijusioje su audituojamu ar kitu subjektu, su kuriuo AAI turi sutartinių ar kitų santykių, kurių rezultatai gali turėti poveikį jų finansiniams ar kitiems interesams;
  - d) situacija, kai egzistuoja tiesioginiai finansiniai interesai dėl audituojamo ar kito subjekto, su kuriuo AAI turi sutartinių ar kitokių ryšių.

» **RYŠIAI SU AUDITUOJAMO AR KITO SUBJEKTO, SU KURIUO AAI TURI SUTARTINIŲ AR KITOKIŲ RYŠIŲ, VADOVYBE AR DARBUOTOJAIŠ**

- 48) Artimi asmeniniai ar profesiniai ryšiai su audituojamu ar kitu subjektu, su kuriuo

AAI turi sutartinių ar kitų ryšių, arba ryšiai, kurie gali lemti nederamą AAI organizacijai nepriklausančio asmens įtaką, gali pakenkti darbuotojų nepriklausomumui ar objektyvumui. Taip gali atsitikti, pavyzdžiui, kai AAI darbuotojas:

- a) turi artimų arba ilgalaikių asmeninių ar profesinių ryšių su vadovais ar darbuotojais, kurie užima įtakingas pareigas audituojamame ar kitame subjekte, su kuriuo AAI turi sutartinių ar kitų ryšių;
  - b) turi artimą šeimos narį arba draugą, kuris yra vadovas ar darbuotojas ir užima įtakingas pareigas audituojamame ar kitame subjekte, su kuriuo AAI turi sutartinių ar kitų ryšių;
  - c) priima dovanas, padėkas ar lengvatas iš audituojamo ar kito subjekto, su kuriuo AAI turi sutartinių ar kitų ryšių, vadovų ar darbuotojų.
- 49) Tikimasi, kad darbuotojai užkirs kelią ar išvengs grėsmių nepriklausomumui ir objektyvumui. Jeigu egzistuoja kokia nors abejonė, susijusi su nepriklausomumu ar objektyvumu ar šios problemos sprendimo būdu, prieš pranešant apie tai AAI, darbuotojams yra rekomenduojama pasikonsultuoti su patarėjais etikos klausimais ar kitais atitinkamais asmenimis, siekiant įvertinti grėsmės svarbą ir nustatyti tinkamą grėsmės sumažinimo būdą.

KOMPETENCIJA

50. Reikalavimai AAI lygmeniu

a) AAI turi įgyvendinti politikas, skirtas užtikrinti, kad institucijos įgaliojimuose numatytos užduotys būtų vykdomos darbuotojų, kurie turi reikiamų žinių ir įgūdžių jas sėkmingai atlikti, įskaitant:

- I. kompetencijos reikalavimais pagrįstų įdarbinimo ir žmogiškųjų išteklių politikų naudojimą;
- II. darbo grupių paskyrimą, kurios kartu turėtų reikalingos patirties atlikti užduotis;
- III. tinkamą darbuotojų mokymą, paramą ir kontrolę;
- IV. priemonių, skirtų gerinti žinias ir keisti informacija, suteikimą bei darbuotojų skatinimą naudoti šias priemones;
- V. iššūkių, susijusių su viešojo sektoriaus pokyčiais, sprendimą.

51. Reikalavimai AAI darbuotojų lygmeniu

- a) AAI darbuotojai turi deramai atlikti savo darbą, laikydamiesi galiojančių standartų.
- b) AAI darbuotojai turi veikti kruopščiai, atidžiai, laiku ir laikydamiesi užduoties reikalavimų.
- c) AAI darbuotojai turi išlaikyti ir tobulinti savo žinias ir įgūdžius, kad neatsilikėtų nuo savo profesinės aplinkos pokyčių ir optimaliai atliktų savo darbą.

TAIKYMO GAIRĖS

TAIKYMO GAIRĖS AAI LYGMENIU

- 52) Suinteresuotų šalių pasitikėjimas AAI sprendimais ir šių sprendimų patikimumas priklauso nuo kompetentingai atliekamo darbo. Dėl šios priežasties AAI turi įdarbinti reikiamų kompetencijų turinčius darbuotojus bei remti jų nuolatinį profesinį tobulėjimą.

» DARBUOTOJAI SU REIKIAMOMIS KOMPETENCIJOMIS

- 53) Siekdama užtikrinti, jog užduotis atliks kompetentingi darbuotojai, ištekliai bus tvarkomi efektyviai ir veiksmingai būdu, o darbuotojai atliks paskirtas darbo užduotis, kurias jie bus kompetentingai atlikti, AAI turi:
- a) identifikuoti pakankamas žinias ir įgūdžius, reikalingus atlikti kiekvienos rūšies užduotį, numatytą jos įgaliojimuose; tai gali apimti įvairių specialistų grupių suformavimą, kurių nariai kartu turėtų reikalingų žinių ir darbo komandoje įgūdžių;
  - b) paskirti darbuotojus atlikti konkrečias užduotis pagal identifikuotus gebėjimus ir pagal darbuotojų gebėjimus.
- 54) Kai kurios užduotys, pavyzdžiui, veiklos auditai ir specialūs tyrimai, gali reikalauti specializuotų technikų, metodų arba specialių sričių įgūdžių, kurių AAI gali neturėti. Tokiais atvejais gali būti pakviesti išorės ekspertai suteikti žinių ar atlikti konkrečias užduotis.

» TĘSTINIS PROFESINIS TOBULĖJIMAS

- 55) Profesinės kompetencijos išlaikymas ir tobulinimas yra pagrindinis būdas

neatsilikti nuo techninių, profesinių ir verslo pokyčių bei reaguoti į kintančią aplinką ir padidėjusius suinteresuotų šalių lūkesčius. Sričių, kuriose AAI gali reikėti investuoti laiką ir išteklius, kad neatsilikytų nuo pažangos, pavyzdžiai apima informacines technologijas, kintantį viešojo sektoriaus valdymą ir apskaitos sistemas.

- 56) Nuolatinio mokymosi aplinka, skirta padėti darbuotojams taikyti ir tobulinti kompetencijas, sukuriama tokiais būdais:
- a) per pirminio ir tęstinio mokymo strategijas ir programas, susijusias su pagrindinėmis AAI veiklos sritimis;
  - b) kuriant ir atnaujinant vadovus ir gaires;
  - c) per instruktavimo, priežiūros ir grįžtamojo ryšio mechanizmus;
  - d) per asmeninio tobulėjimo planus;
  - e) per keitimosi žiniomis priemones, pavyzdžiui, intranetą ir duomenų bazes.

TAIKYMO GAIRĖS AAI DARBUOTOJŲ LYGMENIU

- 57) Siekiant, kad AAI darbuotojai atitiktų reikalavimus, jie turi:
- a) suprasti atliekamas funkcijas ir užduotis;
  - b) žinoti taikomus techninius, profesinius ir etikos standartus, kurių turi būti laikomasi;
  - c) gebėti dirbti įvairiuose kontekstuose ir situacijose, priklausomai nuo darbo ar užduoties reikalavimų;
  - d) įgyti naujų žinių ir gebėjimų bei atnaujinti ir tobulinti įgūdžius, kai to reikia.
- 58) Tuo atveju, kai patirtis nėra tinkama ar pakankama atlikti tam tikrą užduotį, AAI darbuotojai turi informuoti apie tai savo vadovybę ar tiesioginius vadovus.

PROFESIONALUS ELGESYS

59. Reikalavimai AAI lygmeniu

- a) AAI turi žinoti profesionalaus elgesio standartus, kurių tikisi suinteresuotosios šalys ir kurie yra apibrėžti įstatymais, teisės aktais ir susitarimais, kuriuos nustato ta visuomenė, kurioje organizacija veikia, ir vykdyti savo veiklą deramai bei laikydamasi savo įgaliojimų.
- b) AAI turi padėti darbuotojams laikytis standartų.

60. Reikalavimai AAI darbuotojų lygmeniu

- a) AAI darbuotojai turi laikytis įstatymų, teisės aktų ir susitarimų, kuriuos nustato visuomenė, kurioje organizacija veikia, taip pat AAI parengtų darbuotojų elgesiui taikomų gairių.
- b) AAI darbuotojai negali elgtis taip, kad diskredituotų AAI.
- c) AAI darbuotojai turi informuoti savo vadovybę apie visus galimus konfliktus tarp AAI ir profesinės etikos reikalavimų.

TAIKYMO GAIRĖS

- 61) Elgesys, atitinkantis profesionalaus elgesio vertybes, apima veikimą tokiu būdu, kuris leistų nusimanančiai ir informuotai trečiajai šaliai, žinančiai reikiamą informaciją, padaryti išvadą, kad darbas atitinka taikomus standartus.

TAIKYMO GAIRĖS AAI LYGMENIU

- 62) Siekdama skatinti aukščiausius profesionalaus elgesio standartus ir identifikuoti su standartais nesuderinamas veiklas, AAI turi pateikti reikiamo elgesio gaires ir įgyvendinti kontrolės priemones, skirtas stebėti, identifikuoti ir spręsti neatitiktis. Pagrindinės politikos ir kontrolės priemonės turi būti įtrauktos į etikos kontrolės sistemą, aprašytą šio kodekso skyriuje „Bendroji aukščiausiųjų audito institucijų atsakomybė“.
- 63) AAI vadovybė turi skatinti profesionalų elgesį laikydamasi taikomų politikų ir procedūrų bei rodydama pavyzdį.

TAIKYMO GAIRĖS AAI DARBUOTOJŲ LYGMENIU

- 64) Darbuotojai turi žinoti AAI politikas ir procedūras, susijusias su profesionaliu elgesiu, taikomus profesinius standartus ir įstatymus, teisės aktus bei visuomenės, kurioje jie gyvena, susitarimus, kurių nuostatos yra privalomos darbo aplinkoje ir už jos ribų.
- 65) Šiame kontekste darbuotojai turi suprasti savo veiksmų poveikį pasitikėjimui AAI ir apsvarstyti, kaip jų elgesys darbo aplinkoje ir už jos ribų gali būti suvokiamas jų kolegų, šeimos narių ir draugų, audituojamų subjektų, žiniasklaidos priemonių ir kt. Nors lūkesčiai dėl to, kas sudaro priimtina profesionalų elgesį, gali skirtis priklausomai nuo to, ar darbuotojas yra darbo vietoje, ar ne darbo vietoje, sprenddami dėl savo veiksmų darbuotojai turi atsižvelgti į suinteresuotų šalių lūkesčius bei AAI įgaliojimus. Darbuotojo užimamos pareigos AAI organizacijoje yra svarbi šio sprendimo aplinkybė.
- 66) Suinteresuotųjų šalių lūkesčiai gali skirtis priklausomai nuo nuostatų ir visuomenės, kurioje gyvena AAI darbuotojai, susitarimų. Vis dėlto bendrieji lūkesčiai apima elgesį, kai veikiama vadovaujantis etikos vertybėmis, laikantis galiojančios teisinės ir reglamentavimo sistemos reikalavimų, nepiktnaudžiaujant savo padėtimi, naudojant deramą atsargumą ir rūpestį atliekant darbus bei tinkamai bendraujant su kitais asmenimis.
- 67) Darbuotojai turi išlaikyti tinkamą atsargumą ir rūpestį, kad jų veiksmai ar nuomonės nesukompromituotų ir nediskredituotų AAI ir jos darbo, pavyzdžiui, kai naudojamos socialinės žiniasklaidos priemonės.
- 68) Jeigu konkreti veiksmų eiga yra teisiškai leidžiama, tačiau neatitinka profesionalaus elgesio standarto, darbuotojai turi vengti tokių veiksmų.
- 69) Darbuotojai turi bendradarbiauti organizacijos viduje ir dalintis atitinkamomis žiniomis bei informacija.

KONFIDENCIALUMAS IR SKAIDRUMAS

70. Reikalavimai AAI lygmeniu

- a) AAI turi derinti su auditu susijusios ir kitos informacijos konfidencialumą su skaidrumo ir atskaitomybės reikalavimu.
- b) AAI turi įdiegti tinkamą sistemą, skirtą išlaikyti reikalingą konfidencialumą, ypač neskelbtinų duomenų.
- c) AAI turi pasirūpinti, kad visos šalys, su kuriomis AAI sudarys sutartis dėl darbo atlikimo, laikytųsi atitinkamų konfidencialumo susitarimų.

71. Reikalavimai AAI darbuotojų lygmeniu

- a) AAI darbuotojai turi žinoti teisinius įsipareigojimus, AAI politikas ir gaires, taikomas duomenų konfidencialumui ir skaidrumui užtikrinti.
- b) AAI darbuotojai neturi atskleisti jokios informacijos, kurią jie sužinos dirbdami, be tinkamo ir konkretaus leidimo, išskyrus jeigu jie turės įstatymais numatytą ar profesinę teisę arba pareigą tai padaryti.
- c) AAI darbuotojai negali naudoti konfidencialios informacijos asmeninei ar trečiųjų šalių naudai gauti.
- d) AAI darbuotojai turi nepamiršti apie netyčinio konfidencialios informacijos atskleidimo trečiosioms šalims galimybę.
- e) AAI darbuotojai turi išlaikyti profesinį konfidencialumą darbo santykių metu bei pasibaigus darbo ar tarnybos santykiams.

TAIKYMO GAIRĖS

TAIKYMO GAIRĖS AAI LYGMENIU

- 72) AAI turi įdiegti politikas, skirtas tinkamai teikti ar apsaugoti informaciją, bei taikyti kontrolės priemones, skirtas eliminuoti ar sumažinti galimų konfidencialumo pažeidimų riziką iki priimtino lygio.

- 73) Kontrolės priemonių, kurias gali naudoti AAI, pavyzdžiai:
- a) bendravimo su suinteresuotosiomis šalimis, įskaitant žiniasklaidą, politikos parengimas;
  - b) nuolatinis konfidencialumo svarbos pabrėžimas;
  - c) tinkamų deklaracijų dėl konfidencialumo taisyklių laikymosi gavimas iš darbuotojų
  - d) gairės apie tai, kokia informacija, dokumentai ir medžiagos turi būti vertinami kaip konfidencialūs, bei kokie darbų etapai turi būti vertinami kaip konfidencialūs; tokios gairės gali apimti konfidencialios informacijos klasifikavimo ir ženklavimo sistemą;
  - e) konsultacijos dėl konfidencialumo taisyklių taikymo ir teisinių reikalavimų, susijusių su informacijos atskleidimo sąlygomis;
  - f) gairių ir patarimų teikimas tais atvejais, kai kitos teisinės pareigos, numatytos nacionaliniais įstatymais, gali būti viršesnės nei profesinė pareiga išlaikyti konfidencialumą, ir konkrečių procedūrų, skirtų informavimui apie tokius atvejus, nustatymas;
  - g) patikimos bet kokio formato informacijos (popierinėmis, elektroninėmis, garso ir kt. priemonėmis) saugojimo sąlygos;
  - h) tinkamas prieigos prie archyvų, IT sistemų ir fizinių patalpų teisių suteikimas;
  - i) duomenų, saugomų popieriniu ar elektroniniu formatu, saugojimo įrangos sunaikinimo procedūros.

TAIKYMO GAIRĖS AAI DARBUOTOJŲ LYGMENIU

- 74) Darbuotojai turi tinkamai saugoti informaciją ir neatskleisti jos trečiosioms šalims, išskyrus atvejus, kai jie turės tinkamą ir konkretų leidimą arba kai jie turės įstatymais numatytą profesinę teisę ar pareigą tai daryti.
- 75) Kontrolės / apsaugos priemonių, kurios gali būti taikomos individualiu lygmeniu, pavyzdžiai:
- a) AAI viduje, saugant informacijos konfidencialumą, turi būti naudojamas profesinis sprendimas; visų pirma, turi būti nepamiršta apie informacijos konfidencialumą aptariant darbo klausimus su kitais darbuotojais;
  - b) kilus abejonių, ar atitinkamoms institucijoms (ar šalims) turi būti pranešta apie įtariamus įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimus, gali būti apsvarstyta

galimybė kreiptis dėl teisinės konsultacijos AAI viduje siekiant nuspręsti dėl tolesnių tinkamų veiksmų atitinkamomis aplinkybėmis;

- c) privačiame gyvenime konfidencialumas turi būti išsaugotas šeimoje, socialinėje ar kitose aplinkose, įskaitant socialinę žiniasklaidą;
- d) užtikrinant elektroninių duomenų įrenginių, pavyzdžiui, nešiojamųjų kompiuterių ir nešiojamųjų duomenų laikmenų, apsaugą;
- e) slaptažodžių konfidencialumo išlaikymas.